

lyekhez való eljuttatására, amely megvalósítása ugyan a hazafias-honvédelmi nevelés körébe tartozik, de

nem tekinthető kifejezetten a választmány előtt álló feladatnak.

Farkas Márton

HADTÖRTÉNELMI ÉS KATONAI TÉRKÉPEK KIÁLLÍTÁSA AZ ORSZÁGOS HADTÖRTÉNETI MÚZEUMBAN

(Gondolatok 450 esztendő térképei között)

Két év sem telt el azóta, hogy a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum parancsnoksága otthont adott a történelmi térképek nemzetközi kiállítása és tanácskozása megrendezéséhez. Míg a korábbi kiállítás a különböző történelmi korokat napjaink kartográfiai ábrázolásán keresztül kívánta bemutatni, addig a most látható kiállítási anyag az adott események korabeli ábrázolását tárja elénk.

A térképi ábrázolás szerepének fontosságát a történelmi múlt eseményeinek, folyamatainak megértésében és megértetésében világszerte mindenki elismeri. Minden tudományág fokozatos fejlődés során éri el a legmagasabb szintet, de amíg ide elérkezik, fejlődési vonalában nagy lendületek időnként visszaesésekkel váltakoznak. A fejlődés menete, a különböző hatások ereje rendszerint ismeretes és ritka az a tudományág, amelynek múltja örökre rejtve marad a kutatók előtt.

A jelen kiállítás anyagának megtekintésénél abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy számos egyedi, kéziratos térkép — történelmi, hadtörténelmi értékén túl — komoly térképtörténeti, kartográfiai értékű is.

A régi térképeket készítők műalkotásnak tekintették. A térképészek versengtek a „szép térkép” elismerő jelzőért, ezért szívesen alkalmazták a művészi kartust, vár- és városlátképeket, harci és csatajeleneteket, fegyvereket, illetve a térkép tartalmával megegyező, vagy közel álló allegorikus ábrázolásokat, címerrajzokat műveiken. A többnyire papírra vagy pergamenre kézzel rajzolt és festett térképeket a 16. század első felétől kezdik felváltani a fametszetes, majd valamivel később a rézmetszetes térképek.

A kiállításon az 1500-as évektől

napjainkig láthatjuk a hadtörténelmi, illetve katonai térképek tartalmának és kartográfiai ábrázolásának közel fél évezredes múltját és jelenét. Itt minden térkép történelmi légkört teremt, gondolom nemcsak a szakemberek, de a térképet használók és a múzeális tárgyakat értékelő látogatók körében is.

Az utóbbi 5—10 évben feltűnően megnövekedett a régi térképek, metszetek rajongóinak és szenvedélyes gyűjtőinek tábora. Ez nem jelenti azt, hogy a történelem, vagy a kartográfia-történet kutatóinak a száma növekedett, hiszen ezek a gyűjtők elsősorban a divatos lakáskultúra díszítő elemeként hasznosítják a térképeket, képek és más faldíszek helyett. Sajnos ez azzal a veszéllyel fenyeget, hogy az elmúlt századok történelmi értéket képviselő térképei olyan helyekre kerülhetnek, ahol nem szolgájkák a tudományos feltárást, és előbb-utóbb a pusztulás veszélyének vannak kitéve. Az a réteg, amely díszítés céljából érdeklődik a kartográfiai antikvitások iránt, kevésbé, vagy egyáltalán nem ismeri azok belső tartalmi értékét, tudományos hasznosságát.

A közgyűjtemények tudományos célzattal gyűjtik, tárolják, rendszerezik és feldolgozzák, illetve a kutatók rendelkezésére bocsátják értékelésre térképeiket.

A XV. század vége és a XVI. század elején kialakuló újkori kartográfia a felmérés és a nyomtatás nagymérvű fejlődése hozta magával. Hazánkban e kor kartográfiai munkáját secretarius Lázár — 1528-ban kiadott — Magyarország térképe fémjelzi, amely pontosságával és részletességével megelőzte sok fejlett európai állam térképét. Tudunk arról, hogy korábban, Mátyás udvarában, olasz felmérő tevékenykedett, végeztek föld-

rajzi helymeghatározásokat, de kartográfiai és történelmi vonatkozásokban jelenlegi ismereteink szerint Lázár mappáját tekintjük hazánk első jó térképének. Értékes történelmi eleme a török dúlta rész pontsorrall jelzett határábrázolása, Szendrónél „Capitur a Thorco Anno Do 1439” (Elfoglalta a török 1439-ben); Mohács mellett „Hie bei dissin Kreutzten ist Khünig Ludwig...” (Itt ennél a keresztnél verte le Lajos királyt a tizenkettedik török császár, Nagy Szoleimann, Anno 1526, Augustus 29.) A szövegi felirat alatt csatajeleneti ábrázolás utal a hadieseményre.

Kiállításunk azt is bizonyítja, hogy előbb, vagy utóbb minden ország iparkodott saját területéről jó, korszerű térképeket készíteni. A térképezés azon országokban tudott tért hódítani, ahol a szükségleten túl a térkép-készítők lelkesedése párosult a felhasználhatósági igényekkel, lehetőségekkel.

A katona a haditechnikai ismereteken túl feladatainak végrehajtásához a természet titkainak, törvényszerűségeinek megismerésére is törekszik. A térképész mindezek kielégítéséhez igyekszik a földnek oly változatos felszínét a természethez hasonlóan, síkba vetítve, térképen ábrázolni, biztosítva ezzel a csapatok harctevékenységehez nélkülözhetetlen eszközt, a térképet, mint segítőtársat.

A kiállított térképek kiválasztásánál az a cél vezérelt, hogy térképtárunk gazdag anyagának hadtörténelmi és katonai térképeivel, légifényképeivel ne csak a szakembereknek, de a témakör iránt érdeklődőknek is betekintést biztosítsunk e történelmi értékekbe.

A ma embere, legyen katona vagy polgári személy, természetesnek, törvényszerűnek tartja, hogy igényeinek, feladatainak végrehajtásához térkép álljon rendelkezésére.

A térképet ma papirosra, selyemre, műanyagra nyomják, de a térkép tulajdonképpen régebbi mint a papír. Valamikor a földfelszín részének vagy egészének mását agyagba karcolták, majd — mint az edényeket — kiégették, hogy maradandó legyen. A 340-es esztendőre tehető a római birodalmat ábrázoló Tabula Peutingeriana, amelyen szerepel Pannónia is.

A hadjáratok, háborúk térképészeti vonatkozásaival, a felhasznált (fel-

használható) térképek értékeivel az irodalom aránytalanul keveset foglalkozik. Található utalás néhány történelmi vonatkozású tudományos feldolgozásban, de ez inkább egy-egy térkép létezésére utal, és nem annak elemző értékelésére. Kiállított térképeink tartalmi és kiviteli vonatkozásban egyaránt azt igazolják, hogy azok a hadviselésben, sok-sok évszázados múlta visszatekintve, jelentős szerepet tölthettek be, és a ma történetírójának komoly segítséget jelentenek a kutató, feltáró munkában.

A térképek készítésének indító okai a történelem folyamán különbözőek, a hadügy és az adózás azonban a legtöbb országban kiemelt szerepet játszott az országos felmérések elvégzésénél. A térképezés fejlődését, a térképművelés intenzitását természetesen jelentősen meghatározta az egyes országok anyagi, politikai és társadalmi helyzete, a lakosság műveltségi szintje, a térkép igénye.

„*A katonai térképészet kezdetei*” felirat olvasható az indító tabló fölött. Itt került bemutatásra Lázár, *Zsám-boky* (Sambucus), *Lazius*, *Sanson*, *Coronelli*, *Stier Márton* és több más kortársuk által készített térkép. Lázár térképéről, annak hadtörténelmi vonatkozásairól az előbbieken már szóltam.

A katonaoorvos *Lazius* császári parancsra rajzolta meg a magyarországi hadszíntér áttekintő térképét. A dunántúli hadszíntér képe 1556-ban készült, a török seregek felvonulási útvonalainak és táborainak szemléltető rajzával. *Lazius* térképén a Duna folyásiránya még ptolemaiusi hagyomány, nyugat—keleti irányú, a már jól ismert váci Duna-kanyar szinte egyáltalán nem jut kifejezésre. Szembeötlő még a tihanyi félszigetnek a Balaton délkeleti oldalán ábrázolt képe is.

Stier Márton százados, császári hadmérnök 1684-ben 12 metszett szelvényen készült Magyarország térképén erősen érezhető a *Lazius*-féle hatás. Címdíszét koronás kétéjú sas, kard és országalma egészíti ki. Gazdag hegy- és vízrajzot tartalmazó térképe különösen sok és értékes adatot tartalmaz.

A 17. század második felében a földi fokmérések, az asztronómia fejlődése és ezek eredményeinek felhasználása a kartográfiában, nagy lendü-

letet adott a francia kartográfia fejlődésének is. A francia kartográfiai iskola megalapítója Nikolas Sanson. Magyarország, Erdély, Szlavónia, Horvátország és Dalmácia általános térképe 1683-ban jelent meg Rómában. Színes, rézmetszet. Hegyrajza valkontúrát utánozó. Címdíszében osztrák és török katona, valamint csatajelenet látható. Sanson másik térképe, a Theatre de la Guerre en Hongrie, Transilvania etc., Amsterdamban az 1700-as évek elején jelent meg; színes, rézmetszetű, hadszínteret, harci jelenetet és harceszközöket ábrázol. Nikolas Sansonnak munkáiért XIV. Lajos a „királyi térképész” kitüntető címet adományozta.

Coronelli, Marco Vincentio, a minoriták magyarországi tartományfőnöke, akinek Magyarország déli részét (1688), valamint a Dunát forrásától a torkolatig ábrázoló (1696) térképe került bemutatásra. Az előbbinek címdíszében törökök, magyar rabok, zászlók és harci jelenetek láthatók, az utóbbin a Boszporusz és a Duna eredete külön-külön melléktérkép-ként van ábrázolva. A térkép tartalmi értékét növeli Varadin (Nagyvárad), Canise (Kanizsa), Temeswar (Temesvár), Sigeth (Szigetvár), Belgrade (Belgrád), várainak a térkép szélén elhelyezett színes vázlatképe.

Sambucus, Johannes (Zsamboky János) 1579-ben kiadott „Magyarország általános térképe” Lázár deák és Wolfgang Lazius térképének felhasználásával készült. Erdeme, hogy a korábbi térképektől eltérően a település- és tájneveket magyaros alakban írja. Térképén az egyes tájegységeken meg-honosodott állattenyésztést a jellemző állatképekkel ábrázolja. Nagy hibája a Duna vonalának torz ábrázolása. Zsamboky nevét Magyarország, Erdély s Illiria térképének elkészítésével írta be a magyar kartográfia történetébe.

Várábrázolások felirat hívja fel a látogatók figyelmét a következő tab-lókra, ahol Tata, Szigetvár, Győr, Eger stb. várainak rézmetszetű ábrázolásai adnak ízelítőt a korabeli építészeti tervezés és ábrázolás mesteri sokoldalúságáról.

Történelminek nevezhető az Anonymus leírása alapján készült „Magyarország térképe”, melynek címdíszítése Árpád fejedelemmé választását ábrázolja. Alkotója Hell Miksa, aki kiállított térképét 1772-ben készítette „Ta-

bula Geographica Ungariae Veteris ex Historia Anonym Belae Regis Notarii” címmel; az eredetinek Pesten, 1801-ben kiadott példánya látható a vitrinben.

Homann, a császári geográfussá szerzetesből lett nürnbergi mester, a magyarországi térképek egyik legjele-sebb kiadója. Térképeit Müller Kris-tóf munkáinak felhasználásával ké-szítette. Az 1720 körül Nürnbergben megjelent „Regnorum Hungariae, Dal-matiae...” színes rézmetszetű térké-pének sarokrajza VI. Károlyt, vala-mint Belgrád ostromát ábrázolja. Má-sik kiállított térképe Erdély általános képe 1710 körül, melynek címdíszét sas, kard, harci eszközök, katonák ábrázolása egészíti ki.

A Duna mappáció felirat térképei-nél feltétlenül meg kell említeni, hogy Johann Müller és Ferdinado Marsigli voltak azok, akik rendszeres helymeghatározások végzésével kezd-tek térképezni. J. Müller százados 1709-ben megjelent térképe igen kor-szerűnek mondható, de az Udvari Haditanács (Hofkriegsrat) igényeit nem elégítette ki. Térképének címe Augustissimo Romane Imperatori Jó-sepho. Hungariae Regni... 1709. Ez az első térképünk, ahol a Duna me-dervonala közel helyesen ábrázolt. Ha-zánk első, jól használható térképének tekintik a kartográfiai irodalom.

Marsigli zredes térképezési mun-káit (korának neves matematikusa volt) háromszögeléssel és csillagászati helymeghatározásokkal alapozta meg. Munkája eredményeként elkészült a Lázár deák óta általában elnagyolt formában ábrázolt Duna-medervonal térképi vetülete. 1726-ban kiadott Duna-térképe a kiállított Duna map-páció egyik remekműve.

A nagyobb háborúk, hadjáratok so-rát a Harmincéves háború felirata nyitja meg.

Értékes darabja e kiállítási résznek a „Siega de Breda” címet viselő tér-kép, amely 134×136 cm nagyságban ábrázolja Breda várának 1624—25-ös ostromát. Plasztikusan szemlélteti a támadó és védő erőket, a hadszíntér, a tábori élet, az utánpótlás mozgal-mas pillanatképeinek összhangját. Az eseményeket magyarózó szöveggel egészíti ki. A rézmetszetű térkép Bredát és környékét lát képszerű melléktér-képként tünteti fel.

Ezt követik a „Török elleni har-cok”, „Az itáliai hadszíntér”, „A Spa-

nyol örökösödési háború”, „Osztrák örökösödési háború” eseményeit megörökítő, többségükben színes, rézmet-szetű térképek. A kor szokásainak megfelelően díszítő elemként hadál-lások, harceszközök, zászlók, címerek, megerősített városok alaprajzai stb. láthatók ezeken is.

A következő eseményt nézzük meg kissé részletesebben, miután döntő be-folyást gyakorolt a katonai térképezés megkezdésére.

Ez a *Hétéves háború* (1756—63); Anglia és Poroszország háborúja Ausztria, Franciaország, Oroszország, és szövetségeseik ellen.

A háború idején a részletes térképek hiánya hátrányosan befolyásolta a harctevékenységet. Lacy és Daunt tábornagy a hadjárat befejezése után előterjesztést tett új, részletes térképek készítésére.

A katonai térképezés megkezdésé-nek előterjesztésére Mária Terézia a következő megjegyzést írta:

„Teljesen egyetértek, s a munkát különösen Magyarországon nem lehet eléggé sürgetni.”

Magyarország katonai felmérése 1782—85 között történt.

Magyarországról az első katonai fel-mérést megelőzően csupán egyes el-szórt, kisebb területekről voltak meg-bízható részletes felvételek. Ezért ren-delte el Mária Terézia, hogy az 1763-ban megkezdett katonai felmérések keretében Magyarország területe is sürgősen térképezésre kerüljön. A fel-mérést a katonai mérnökök legki-válóbb tisztjei végezték. Az ország egyes vidékeinek felmérési sorrendjét a háborús szükség határozta meg.

A felvételek mai szemmel nézve igen sok hibát, pontatlanságot tartal-maznak — nagy méretarányuk, gaz-dag tartalmuk azonban némiképp kár-pótlást nyújt. Ez volt az első össze-függő, egységes felmérés, mely a tu-dományos kutatás és feltárás szá-mára ma is a legtöbbet ad a kor vizsgálatához.

Mielőtt a kiállítás második termé-be átmennénk, feltétlen említést kell tennünk a vitrinekben, illetve külön asztalon elhelyezett térképek készí-tőinek munkásságáról és kiállított tér-képeikről.

Mikoviny Sámuel a 18. század ele-jének legkitűnőbb mérnöke volt. 1740 körül készített és a kiállításon be-mutatott kéziratoss térképei méltán ér-

demlik az elismerő jelzőt. Térképei trigonometriai alapból indulnak ki. A selmecebányai iskola tanáraként a földrajzi, csillagászati helymeghatáro-zások terén kimagasló eredményeket ért el. 1745-től mérnökkari őrnagy-ként dolgozott a Haditanácsnak.

A pozsonyi kezdőmeridián poritos helyzetét hat európai csillagvizsgáló, a párizsi, nürnbergi, bonni, berlini, bécsi és szentpétervári délköréhez vi-szonyítva határozta meg.

Munkáját úgy végezte, hogy „ne le-gyen Magyarországhoz méltatlan, amit csinál” — írta dr. Tarczy-Hornoch, Mikovinyról írott tanulmányában.

Korát jellemző díszítő motívumai rajzkészségéről bizonyítást nyújt.

Balla Antal 1793-ban Bécsben ki-adott Pest-Pilis-Solt vármegyét ábrá-zoló rézmet-szetű térképe a korabeli legkiválóbb munkák közé tartozik. Térképei különösen díszes és aprólé-kosan gondos kivitelűekkel hívják fel a figyelmet. Címdíszítésében I. Lipót arcképe, mérőeszközök, sarokrajzában zászlók, mérőeszközök láthatók.

Müller Ignác (1727—1804) 1769. évi Magyarország térképe, amely az Ud-vari Haditanács 1764. május 13-án ki-adott rendelete alapján készült. A tér-kép hosszú címe utal annak tartal-mára és fontosságára is. „Mappa Geographica novissima Regni Hungariae divisi...” Fordítása: A Magyar Királyságnak ez a legújabb térképe az ország területét megyékre, a jász és kun területekre, valamint a temesi bántság területére osztottságában mu-tatja be. Ezenkívül rajta vannak a szomszédos országoknak határos vidé-kei is: így Horvátország és Szlavónia, Dalmácia, az Erdélyi Nagyfjedele-m-ség, Bosznia, Szerbia, Bulgária és Wallachia (az oláhok lakta föld) egyes részei. Utalás van arra, hogy ezeket a területeket a térkép készül-tének idejében Mária Terézia császár-nő-királynő, valamint II. József ró-mai császár kormányozta, a térkép ké-szítésére pedig *Lacy* Móric gróf vezér-kari főnök és marsall felügyelt. A map-pát „a legnagyobb gonddal készített térképekből, megfelelő vizsgálatok és javítások elvégzése után, 1769-ben *Müller* Ignác, ő császári felsége fő-strázsamestere szentesítette össze.

A 253 × 216 cm nagyságú 12 lapból összeállított térkép a kiállítás leg-na-gyobb formátumú térképe.

A térkép jelkulcs-oszlopában latin

nyelvű magyarázattal a következőket találjuk: erődítmények, fallal kerített városok, jó karban levő utak, római kori utak nyomai, hajóhíd, tábornoki szállás, főtisztek szállása, határ menti őrhelyek, őrtornyok... stb.

Tartalma és kivitelezése, az adatok mennyisége, a települések térbeli pontosságára, az ábrázolás áttekinthetősége tekintetében Müller térképe minden eddigi más munkát felülmúlt.

Különös értéke még a papír mérete. Ilyen nagyságú lapokat ebben az időben csak különleges célra készítettek, és ritkaságnak számított ragasztás nélkül ekkora méret elkészítése (98 × 68 cm).

Lipszky János „Mappa Generalis Regni Hungariae parti umque adnexarum Croatiae, Slavoniae et Confinium Militarum... Pesth 1806”-ban kiadott térképe 12 csatlakozó lapból tevődik össze. 1808-ban Budán kiadott helységnévtár tartozik a térképhez. A kartográfiai munkálatokkal a katonai „földrajzoló bizottság” tagjaként ismerkedett meg. Térképe hitelességét növeli, hogy munkáját előzetesen bemutatta minden megyének, és annak névrajzát, térképi tartalmát az észrevételezést mérlegelve javította: A „Hazai Tudósítások” írja a térkép megjelenése után 1807-ben: „a lapon mintegy 500—600 hely fekvése pontos...” Fodor Ferenc a „Magyar Térképírás” című munkájában korszakalkotó térképnek nevezi, mely minden ízében magyar. Annyi bizonyos, hogy korában a legnagyobb számú helynevet tartalmazó térkép, amelyen nemcsak a lakott helyek, de várromok, puszták nevei is megtalálhatók. Lipszky több térképe még ma is keresett forrásmunkája a kutatóknak.

Schedius Lajos—Baschnek Sámuel, 9 csatlakozó térképlapból álló mappája azért is említést érdemel, mert kartográfiai színvonala mellett a 19. század első felében (1847. évi II. kiadása) az 1848—49-es szabadságharc előtti utolsó térkép, mely Pesten megjelent. Ezt követően hosszú ideig nem jelent meg tartalmasabb kartográfiai mű. Schedius neve azért is említésre méltó, mert 1838-ban megjelentette az első „vak-térképet”. „Helyek, Folyók, Utak nevezetesebb Helység-jegyek Magyarországon és Erdély földabroszához” címmel.

1848—49 a következő tabló felirata, és alatta a szöveg:

Az első magyar független felelős minisztériumnak 1848. április 7-én történt kinevezésével a magyar hadügyminisztérium felállítására is szükségessé vált. Szervezőinek a hadba vonuló hadsereg felállításáról, hadianyagok, térképek, harceszközök biztosításáról kellett gondoskodniuk, de a tábornokari osztály „országleírás és térképészeti” részlege csupán országleíró és általános térképeket biztosító tevékenységével segíthette elő a csapatok harctevékenységét.

Bár az első katonai felmérés szelvényei ekkor már készen voltak, felhasználásukra egyáltalán nem, vagy csak különleges esetben kerülhetett sor. Igazolják ezt a kiállított eredeti dokumentumok térkép, illetve vázlat formájában elkészült darabjai.

Az „I. Világháború”-t bemutató dokumentumok közül külön-külön említést érdemelnek a gyalogsági és tüzérségi állásokról készített légifelvételek és úgynevezett panoráma-képek.

„A Tanácsköztársaság hadműveletei” kiállítási résznél az ellenséges helyzetet, védelmi vonal kiépítési tervét, az erődvonalon belül levő erőhelyek vázlatát vizsgálhatja a látogató. Itt találjuk az 5. vörös repülőszázad által készített légifelvételeket (nagyjón jó minőségűek). Ritkaságnak számít az a 200 000-es méretarányú, többszínnyomású térkép, amelyen ezt olvashatjuk: Hadügyi Népbiztosság kiadása 1919.

A topográfiai térképek sorát az első és második katonai felmérés színes fotómásolatai nyitják meg. (Méterarányuk: 1 : 28 800.)

1869-ben kezdődött meg az 1 : 25 000 méretarányú szabatos felmérésen alapuló helyszínrajzi térképek készítése. Tóth Ágoston honvéd ezredes, a magyar kartográfia úttörője a munkák végzésével kapcsolatban a következőket mondotta:

„Ne legyünk kárhóztatva az idegen, a külföld munkálatait csodálni, hanem miután magunkat Európa művelt államai sorába számítjuk, foglaljuk el minket megillető helyünket, vegyünk tevékeny részt a tudományos munkálatokban és mutassuk meg, hogy magyarhon fiaiban nem hiányzik sem a tehetség, sem az akarat és buzgóság”.

A kiállított kéziratok, eredeti szelvények tartalmukban és kivitelükben remekművek. Kiállításra került 2—2 csatlakozó térképlap — erdős, hegyes,

dombos, valamint sík, illetve buckás területről —, amelyeken a domborzaton túl a települések, utak, patakok, tanyák ábrázolása jól értékelhető.

Bemutatásra kerültek azonos területről kiadott különböző méretarányú (1:10, 25, 50, 100 000) térképszelvények a MN. Térképészeti Intézet mai kiadványaiból.

Légifényképek, színes és fekete-fehér, selyemre nyomott úthálózati térkép, anaglif térkép és különböző méretarányú domborművek zárják a kiállítás gazdag hadtörténelmi és kartográfia-történelmi anyagát.

Csendes László

HÍREINK

DR. GODÓ ÁGNES, 1974 júniusában és júliusában kutatásokat folytatott a Lengyel Népköztársaságban, magyar— lengyel második világháborús témakörben.

A SZLOVÁK NEMZETI FELKELÉS 30. ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL 1974. szeptember 11-én emlékülésre került sor a Hadtörténelmi Intézetben a Csehszlovák Kultúra, a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum és a Magyar Néphadsereg Központi Klubja rendezésében.

Szeptember 12-én a Magyar Néphadsereg Központi Klubja nyári helyiségében kiállítás nyílt a Szlovák Nemzeti Felkelés címmel. A megnyitó beszédet dr. Liptai Ervin ezredes, a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum parancsnoka mondta. A megnyitót találkozó és beszélgetés követte a felkelés résztvevőivel. A beszélgetést Harsányi János alezredes, a Hadtörténelmi Múzeum parancsnoka vezette.

EMIL JADZIAK EZREDES, a Lengyel Néphadsereg Hadtörténelmi Intézetének parancsnoka, szeptember első hetében intézetünk vendége volt. Beszámolójában ismertette intézetének tevékenységét, szervezeti felépítését, az előadás után kialakult beszélgetésben pedig intézetünk dolgozóinak kérdéseire válaszolt.

MHSZ ÉLET címmel új módszertani folyóiratot indít a Magyar Honvédelmi Szövetség.

A Fegyveres Erők Napja tiszteletére meginduló folyóirat feladata az MHSZ-en belül folyó módszertani és mozgalmi munka összefogása.

Az elméleti és módszertani rovat a vezetés elméleti kérdéseivel foglalkozik. tárgyalja az egyes klubok közvetlen vezetési-irányítási problémáit, új kezdeményezésekről, újításokról számol be.

Különös figyelemmel fordul a sorköteles tanfolyamok kérdései felé: ismerteti a honvédelmi elő- és utóképzés feladatait, eredményeit, figyelemmel kíséri a szocialista országok honvédelmi szövetségeinek tevékenységét.

A mozgalmi rovat közli és magyarázza az MHSZ tevékenységét közvetlenül érintő katonapolitikai híreket, beszámol az egyes klubokban folyó munkáról és a fegyveres testületek életével kapcsolatos eseményekről.

A sportrovat figyelemmel kíséri a hazai és külföldi MHSZ versenyeket, értékeli a különböző sportágakban elért eredményeket.

A folyóirat havonta kétszer jelenik meg, 1-én és 15-én, 36 oldal terjedelemben.

Csákvári Ferenc